

ERGENLERİN BENLİK SAYGISI İLE KARİYER KAYGISI ARASINDAKİ İLİŞKİ: GELECEK BEKLENTİSİNİN ARACI ROLÜ

(Araştırma Makalesi)

Hacer YILDIRIM KURTULUŞ (*) - Emin KURTULUŞ (**)

Kamile Gamze YAMAN (***)

Öz

Bu araştırmada, ergenlerin benlik saygısı ile kariyer kaygısı arasındaki ilişkide gelecek beklentisinin aracı rolü incelenmiştir. Araştırmada genel tarama araştırmalarına giren ilişkiyel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemi İstanbul'da devlet lisesine devam eden ve 14-18 yaş aralığında bulunan 306 ergenden oluşmaktadır. Araştırmada veri toplamak için Benlik Saygısı Ölçeği, Kariyer Kaygısı Ölçeği ve Gelecek Beklentisi Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmada ergenlerin benlik saygısı ve kariyer kaygısı düzeyleri arasındaki ilişkide gelecek beklentisi aracı rolü Regresyon Temelli Bootstrapping Tekniğiyle ile analiz edilmiştir. Araştırmanın bulgularında, ergenlerin benlik saygısı ve gelecek beklentisi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu ve benlik saygısının gelecek beklentisi üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmüştür. Araştırmanın bir diğler bulgusunda, ergenlerin benlik saygısı ve gelecek beklentisi ile kariyer kaygısı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Bununla birlikte, benlik saygısı ve gelecek beklentisinin ergenlerin kariyer kaygısı üzerinde anlamlı birer yordayıcılar olduğu görülmüştür. Araştırmanın sonucunda ergenlerin benlik saygısı ve kariyer kaygısı arasında gelecek beklentisinin aracı rolü anlamlı bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Ergen, Benlik saygısı, Gelecek beklentisi, Kariyer, Kariyer kaygısı.

*) Dr., Psikolojik Danışman, Millî Eğitim Bakanlığı, Okul Psikolojik Danışmanı
(e-posta: haceryildirim91@gmail.com), ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0880-1318>

**) Doktora Öğrencisi, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı, (e-posta: eminkurtulus1@gmail.com)
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6346-0114>

***) Dr., Arş. Gör. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı, (e-posta: gamzealcekic@gmail.com)
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6324-8431>

The Relationship Between Self-Esteem and Career Anxiety of Adolescents: The Mediating Role of Future Expectation

Abstract

In this study, the mediating role of future expectations in the relationship between adolescents' self-esteem and career anxiety was examined. The relational survey model, which is included in the general survey research, was used in the research. The sample of the study consists of 306 adolescents between the ages of 14-18 and attending public high schools in Istanbul. Self-Esteem Scale, Career Anxiety Scale, and Future Expectation Scale were used to collect data in the study. In the study, the mediating role of future expectation in the relationship between the self-esteem and career anxiety levels of adolescents was analyzed with the Regression-Based Bootstrapping Technique. In the findings of the study, it was seen that there was a positive and significant relationship between adolescents' self-esteem and future expectation, and self-esteem was a significant predictor of their future expectation. In another finding of the study, it was observed that there is a negative significant relationship between the self-esteem and future expectation of adolescents and career anxiety. However, self-esteem and future expectations were found to be significant predictors of career anxiety in adolescents. As a result of the research, the mediating role of future expectation between adolescents' self-esteem and career anxiety was found to be significant.

Keywords: *Adolescent, Self-esteem, Future expectation, Career, Career anxiety.*

1. Giriş

Ergenlik ifadesi bir lise ya da bir üniversite gibi üst öğrenim kurumlarının seçimi ile başlayan bir kariyer yolculuğu ile aynı zamana denk gelmektedir. Ergenlik dönemi, fiziksel, duygusal ve sosyal alanların gelişimi açısından değişimlerin yoğun olduğu bir dönemdir. Ergen hem fiziksel görünüşünün değişmesi hem de akran ilişkilerine verdiği önemin artması ile diğerinin gözünde nasıl görüldüğüne odaklanır (Steinberg, 2013). Fiziksel ve sosyal değişiklikler ile birlikte, bu dönemin insan yaşamı için önemli gelişim görevlerini ve kararları barındırması sebebi ile önemli bir dönem olduğu düşünülmektedir (Bacanlı, Akyol, Kaynak ve Özhan, 2018; Behrman, Kliegman ve Jenson, 2000). İlgili alanyazında, bu dönem ergenlerin yaşam rollerini keşfedeceği ve deneyimleyebileceği, yetişkinlik ve gelecek beklentileri hakkında düşünüp plan yapacağı ve mesleki anlamda tercihlerde bulunacağı karmaşık bir dönem olarak ele alınmaktadır (Adams, 2000; Cloutier ve Onur, 2019). Erikson'a (1968) göre, ergenler kariyer kararlarının da alındığı bu dönemi başarıyla atlarsa, kendine güvenen, geleceğine ilişkin planlar yapabilen bir kişi olarak yaşamını sürdürebilir ve sağlıklı kararlar verebilirler. Bununla birlikte, kimlik görevini çözemeyebilir ve kafa karışıklığı içinde de kalabilirler. Dolayısıyla her iki durumda da kariyer kararı verilen bu sürecin ergenin kendisine ilişkin algıları ve geleceğine ilişkin planları ve beklentileri ile şekilleneceği aşikârdır (Arık ve Seyhan, 2016). Dolayısıyla ergenlik döneminin yetişkinlik yaşamını da şekillendiren beklentilerin ve kariyer planlarının inşa edildiği bir dönem olduğu düşünülmektedir.

Ergenlik döneminde kişi iş olanakları ve üst öğrenim kurumları hakkında planlama, araştırma yapma ve karar vermeye başladığı için bu dönem kariyer kararı için kritik bir öneme sahiptir (Rogers, Creed ve Glendon, 2008). Skorikov ve Vondracek (2007) ergenlik döneminin kişinin iyilik hali ve yaşam boyu sağlıklı bir kariyer gelişiminin zemini oluşturduğunu belirtmişlerdir. Ergenler, kendileriyle ve mesleklerle ilgili bilgileri ile şimdinin geleceği etkileyeceği ile ilgili artan farkındalığı kullanarak geleceği planlamaya yönelmektedirler (Çiçek ve Ünlü, 2019). Kariyer gelişiminde geleceği planlamak; ilgi ve yeteneklere ilişkin farkındalığı içeren benlik saygısı ve mesleki tercihleri belirleme sürecinden oluşmaktadır (Niles ve Harris-Bowlsbey, 2013). Bu süreçte Türk eğitim sistemine açısından bakıldığında, temel eğitimi veya ortaöğretimi bitiren ergenden meslek seçimi konusunda kesin bir karar vermesi beklenmektedir (Kuzgun, 2011). Kariyer kararlarının verildiği bu dönemde, alternatifler arasından seçim yapmak zorunda olmak, ergen için kaygı verici olmaktadır (Albion, 2000). Bununla birlikte, kendisine ve kariyer sürecine ilişkin olumsuz algıları olan ergen için kariyer süreci kararsızlık ve kaygı içermektedir (Eryılmaz ve Mutlu, 2017). Kariyer kaygısı Vignoli (2015) tarafından meslek seçimi sürecinde karşılaşılan zorluklar ve kariyer kararsızlığının bir sonucu olarak ele alınmaktadır. Kariyer kaygısı ergenin eğitsel ve mesleki anlamda geleceğinde başarısız olma korkusu ile ilişkilidir (Akbaş ve Okutan, 2020). Bu doğrultuda kariyer kaygısının kişinin kendine ilişkin algılarından ve gelecek beklentisinden etkilendiği düşünülebilir. Kariyer sürecine ilişkin kaygı yaşayan ergenler, yaşamayanlara kıyasla seçimleri konusunda daha fazla kararsızlık yaşamaktadırlar (Yılmaz ve Gündüz, 2018). Bu durum kişinin kariyer tercihlerine ilişkin memnuniyetsizlikle sonuçlanmaktadır (Fuqua, Seaworth ve Newman, 1987; Moitra ve diğ., 2001). Dolayısıyla benlik algısı ve gelecek beklentisi kavramlarının ergenlerin kariyer kaygısını açıklamak için kullanabileceği düşünülmektedir.

Araştırmada ele alınan kavramlar, Lent, Brown ve Heckett'in (1994) sosyal bilişsel kariyer kuramının, özellikle kariyer gelişimi ile ilgili (a) özyeterlik inançları, (b) sonuç beklentileri, (c) hedefler olmak üzere üç sosyal-bilişsel mekanizmasını vurgulamaktadır. Kuramda ele alınan bu süreçlerin psikososyal işleyiş rehberlik etmede önemli bir rol oynadığı varsayılmaktadır. Sosyal bilişsel kuramda yer alan öz yeterlik, kişinin belirli performans alanlarına yönelik kendisi ile birlikte diğer kişi ve çevresel faktörlerden de etkilenen algılarını oluşturmaktadır. Sonuç beklentileri, belirli davranışları gerçekleştirmenin sonuçları ya da sonuca ilişkin kişisel inançları iken hedefler ise bir faaliyette bulunma ya da gelecekteki bir sonucu etkileme kararlığı olarak ele alınmaktadır (Bandura, 1986; Lent, Brown ve Hackett, 2002). Kişinin öz yeterlik inançları bir işi yapabileceğine ilişkin yetenekleriyle ilişkiliyken sonuç beklentileri işi yaptıktan sonra elde edeceği sonuca ilişkin beklentilerini içermektedir (Barak, 1981; İleri, 2019; Oettingen ve Mayer, 2002). Hedefler ise kişinin kariyer seçimi ve kariyer kararında önemli bir rol oynamaktadır (Lent ve diğerleri, 1994). Kişinin sonuç beklentileri ve hedefleri büyük ölçüde öz yeterlik inançlarından etkilenmektedir (Lent ve diğerleri, 2002). Kuramdaki, özyeterlik inançları, bu araştırmanın değişkenlerinden benlik saygısı; sonuç beklentileri ve hedefler ise gelecek beklentisiyle örtüşür şekilde; ergenin kariyer kararı verirken yaşadığı kararsızlık ve

kaygıların benlik saygısı ve gelecek beklentisi ile ilişkili olduğunu düşündürmüştür. Bu noktadan hareketle, araştırmamızın ilerleyen kısımlarında kariyer kaygısını açıkladığı düşünülen benlik saygısı ve gelecek beklentisi kavramlarına değinilecektir.

Benlik kavramı Rosenberg (1965) tarafından kişinin kendisine ilişkin atıfta bulunduğu duygu ve düşünceleri olarak tanımlanmaktadır. Benliğin duygusal bir bileşeni olarak ele alınan benlik saygısı ise, kişinin kendini kabul etme ve kendine değer vermeye ilişkin olumlu ve olumsuz değerlendirmelerinin bütünüdür (Doğan ve Eryılmaz, 2013; Harter, 1999). Benlik saygısına ilişkin olumlu değerlendirmeler kendini sevme, kabul etme ve kendine değer vermeyi birlikte getirir (Rosenberg, 1965; Duffy, Douglass, Autin ve Allan, 2014). Benlik saygısının yüksek olduğu bu durumun yüksek yaşam doyumu, olumlu bir ruh sağlığı, geleceğe karşı umutlu olma, gelişim görevlerinde başarılı olma ve stresle başa çıkma gibi olumlu sonuçları bulunmaktadır (Orth, Robins ve Widaman, 2012). Benlik saygısına ilişkin olumsuz değerlendirmelerin ise depresyon, öfke ve saldırganlık, stresle başa çıkamama ve gelişim görevlerinde kriz yaşama gibi sonuçları bulunmaktadır (Egan ve Perry, 1998; Trzesniewski ve diğerleri, 2006). Benlik saygısı düşük olan ergenler kendilerinden beklenen gelişimsel görevler konusunda da kendilerini yetersiz ve değersiz hissederler. Bu durum gelecek beklentilerinin düşük olmasına ve kaygı yaşamalarına sebep olmaktadır (Catalano, Berglund, Ryan, Lonczak ve Hawkins, 2004; Eisenbarth, 2012). Benlik saygısını yaşam zorlukları ve gelişim görevleri karşısında yeterlilik ve bu durumlar karşısında kişinin kendine verdiği değerlilik sınırları içinde ele alan yaklaşımlar, benlik saygısının normal ve sağlıklı bir gelişim için hayati bir öneme sahip olduğunu vurgulamaktadırlar (Duclos, 2016). Bu anlamda ergenlik döneminde kişinin ilgi, yetenek ve değerlerini, güçlü ve zayıf yönlerini bilerek gelecek beklentisini oluşturması (Bacanlı ve diğerleri, 2018; Kuzgun, 2009) kariyer kararı verme sürecinde karşılaştığı zorluklarla başa çıkmasında benlik saygısının önemli bir yeri bulunmaktadır (Duman ve Kahraman, 2019; Emler, 2001). Torun, Çakar ve Budak da (2021) olumlu benlik saygısına sahip olan ergenlerin kariyerleri ile ilgili daha cesur ve kararlı adımlar atacaklarını belirtmişlerdir.

1.1. Gelecek Beklentisinin Aracı Rolü

Gelecek beklentisi ergenin kariyer kararı vermesinde etkili olan değişkenlerden biridir (Taş ve Özmen, 2019). Ergenin gelecek ile ilgili plan yaparken kişinin kendisi için belirlediği gelecek tasarımı olarak tanımlanmaktadır (Oettingen ve Mayer, 2002). Bununla birlikte gelecek beklentisi, ergenin yetişkinliğe ilişkin algıları ve beklentilerinden oluşan gelecek yönelimi olarak da ele alınmaktadır (Saupe, Gößmann, Catani ve Neuner, 2019). Ergenin gelecek yönelimi ergenin geleceğe yönelik hedefleri ve bu hedeflere olan bağlılığı tarafından şekillenmektedir (Nurmi, 1991). Bu doğrultuda Nurmi (1991) gelecek yönelimini motivasyon, planlama ve beklentiler olarak üç bileşen şeklinde ele almıştır. Motivasyon ergenin gelecekte elde edeceği sonuçları ifade ederken, planlama elde edilecek bu sonuçlara götüren stratejilerdir. Beklenti bileşeni ise, bu araştırmada da ele alınan gelecek beklentisine karşılık gelecek şekilde, ergene motivasyon sağlayan sonuçların ger-

çekleşip gerçekleşmeyeceğine veya ne ölçüde gerçekleşeceğine yönelik inançları ifade etmektedir. Ergenlik döneminde bulunan birinin gelecek beklentisi okulu bitirme, evlilik, ebeveynlik ve kariyerine başlama gibi gelişimsel görevleri başarılı bir şekilde gerçekleştiren gerçeğe ulaşmaması ile ilgilidir (Thompson ve Neilson, 2014). Olumlu bir gelecek beklentisi ergenin kendisinden beklenen gelişim sürecini ve başarılı bir yetişkinliğe geçiş sürecini kolaylaştıracaktır (Schmid, Phelps ve Lerner, 2011). Trempala ve Malmberg (2012) geleceği düşünmenin, gelecekle ilgili plan yapmanın ve gelecekte beklenenlere sahip olmanın diğer gelişim dönemlerine göre ergenlik döneminde daha büyük bir role sahip olduğunu vurgulamışlardır. Gelecek beklentisi ergenlerin yeni bir kimlik geliştirme sürecinde kariyer planlarını ve karar verme becerilerini büyük ölçüde etkilemektedir (Uluçay, Özpolat, İşgör ve Taşkesen, 2014). Yapılan farklı araştırmalarda kariyer sürecine ilişkin beklentilerin ve belirlenen hedeflere ulaşmak için sahip olunan motivasyonun ergenlerin kariyer kararı verdikleri bu süreçte yaşadıkları kaygı ve stres üzerinde etkili olduğu belirtilmektedir (Burrow, O'Dell ve Hill, 2010; Callina, Johnson, Buckingham ve Lerner, 2014).

Görüldüğü gibi, ergenin gelişen benlik saygısı ile kendisini tanıyarak, kim olduğunu, neleri yapmakta daha başarılı olduğunu, nelerden keyif aldığını bilerek ilgi, değer ve yetenekleri doğrultusunda uygun bir gelecek beklentisi oluşturması beklenmektedir (Emler, 2001; Kuzgun, 2009). Böylelikle, ergenin kariyer kararı verme konusunda daha sağlıklı bir süreç geçireceği, zorluklarla mücadele edebileceği ve kariyer sürecinde yaşadığı kaygının azalacağı düşünülmektedir (Callina ve diğerleri, 2014; Eisenbarth, 2012; Peou ve Zinn, 2015). Alanyazın incelendiğinde, ergenlerin kariyer kaygısının demografik değişkenler ile açıklandığı görülmektedir (Akbaş ve Okutan, 2020; Yılmaz ve Gündüz, 2018). Vignoli (2015) ise kariyer kaygısını kariyer kararsızlığı ve sürekli kaygı açısından ele almıştır. Peou ve Zinn'e göre (2015) ergenlerin kariyer kararı vermesinde ve kariyer hedeflerine ulaşmasında kendilerini tanıyarak ve geleceğe yönelik beklentileri etkilidir. Bu doğrultuda bu araştırmada ergenlerin kariyer kaygısı, benlik saygısı ve gelecek beklentisi ile açıklanmaktadır. Kariyer sürecinde yaşanan zorluklar ve kararsızlıkların sonucunda ergenin kaygı yaşamaması kaçınılmazdır (Thompson ve Neilson, 2014; Vignoli, 2015). Ergenlerin geleceklerini inşa etme biçimleri ve kariyer kararı süreçleri onların gelecekteki iyi oluşları üzerinde önemli etkilere sahip olması ile bu araştırmanın ergen gelişimi ve kariyer psikolojik danışmanlığı alanyazınına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bununla birlikte, araştırma sonuçlarının okul psikolojik danışmanlarının ergenlerin kariyer kaygısına müdahale süreçlerinde yol gösterici olması açısından da katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu doğrultuda bu araştırmada, ergenlerin benlik saygısı ile kariyer kaygısı arasındaki ilişkide gelecek beklentisinin aracı rolü incelenecektir. Araştırmada ele alınacak sorular şöyledir;

1. Kariyer kaygısı, gelecek beklentisi ve benlik saygısı arasında anlamlı ilişkiler bulunmakta mıdır?
2. Benlik saygısı ve kariyer kaygısı arasındaki ilişkide gelecek beklentisinin aracı rolü anlamlı mıdır?

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma genel tarama araştırmalarına giren ilişkisel tarama modeli üzerine tasarlanmıştır. İlişkisel tarama modellerinde ele alınan değişkenler arasındaki ilişkileri açıklamak ve sonuçlara ilişkin tahminde bulunmak amaçlanmaktadır (Fraenkel, Wallen ve Hyun, 2012). Bu doğrultuda, ergenlerin benlik saygısı, kariyer kaygısı ve gelecek beklentisi arasındaki ilişkiler incelenip, ergenlerin benlik saygısı ve kariyer kaygısı arasındaki ilişkide gelecek beklentisi aracı rolü incelenmiştir. Bu nedenle bu çalışma yordayıcı ilişki araştırması türündedir.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın örneklemi, İstanbul'da devlet lisesine devam eden ve 14-18 yaş aralığında bulunan 306 ergenden oluşmaktadır. Araştırmaya katılacak örneklem seçilirken uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Çalışma grubunda yer alan 306 ergenin 161'i kız (%52,6) ve 145'i (%47,4) erkeklerden oluşmaktadır. Çalışmaya katılanların 128'si (%41,8) geleneksel ailede ve 178'si (%58,2) modern ailede yetiştirildiklerini veya yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

2.3. Çalışmada Kullanılan Ölçme (Veri Toplama) Araçları

Araştırmada veri toplamak için “İki Boyutlu Benlik Saygısı Ölçeği”, “Gelecek Beklentisi Ölçeği” ve “Kariyer Kaygısı Ölçeği” kullanılmıştır.

2.3.1. İki Boyutlu Benlik Saygısı Ölçeği

Benlik saygısı ölçeği, Tafarodi ve Swann (2001) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek kişinin kendini değerlendirmesine dayalı olan ölçek, 16 maddeden oluşmaktadır. İki Boyutlu Benlik Saygısı Ölçeği kendini sevme ve özyeterlik alt boyutlarından oluşmaktadır. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlama çalışması Doğan (2011) tarafından yapılmış ve uyarlama çalışmalarında “kendini sevme” ve “özyeterlik” alt boyutları için iç tutarlık katsayısı sırasıyla .83 ve .74 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin iki faktörlü yapısı doğrulayıcı faktör analizi ile incelenmiş ve uyum iyiliği indeksleri AGFI= 0.91, GFI= 0.94, CFI= 0.97, NFI= 0.95 ve RMSEA= 0.49 olarak hesaplanmıştır (Doğan, 2011). Bu araştırma için bulunan güvenilirlik katsayısı .84 olarak hesaplanmıştır.

2.3.2. Gelecek Beklentisi Ölçeği

E. H. McWhirter ve B. T. McWhirter (2008) tarafından öğrencilerin gelecek beklentilerini belirleyen ölçeğin Türkçe uyarlamasını Tuncer (2011) yapmıştır. Ölçek 7'li Likert tipindedir ve 25 maddeden oluşmaktadır. Öz değeri 1 alınan faktör analizi sonucunda

ölçekteki faktör sayısı, İş ve Eğitim, Evlilik ve Aile, Din ve Toplum ve Sağlık ve Yaşam olmak üzere dört olarak bulunmuştur. Ölçeğin birinci faktörü 11 maddeden, ikinci faktörü 7 maddeden, üçüncü faktörü 3 maddeden ve dördüncü faktörü 4 maddeden oluşmaktadır. Bu dört faktörlü yapının Cronbach Alfa katsayısı 0,925 bulunmuştur. Bu araştırma da ise güvenilirlik değeri .93'tür.

2.3.3. Kariyer Kaygısı Ölçeği

Kariyer kaygısı ölçeği, Çetin-Gündüz ve Nalbantoğlu-Yılmaz (2016) tarafından geliştirilmiştir. Liseye devam eden ergenlerin mesleki gelişim süreçlerine ilişkin yaşadıkları kariyer kaygısını belirlemeyi amaçlayan ölçek 14 maddeden oluşmaktadır. İki alt boyuttan oluşan ölçeğin meslek seçimine yönelik kaygılar alt boyutunun güvenilirliği .797 iken aile etkisi kaygıları alt boyutuna yönelik güvenilirlik ise .742 bulunmuştur. Ölçeğin iyilik uyum indeksleri; $\chi^2/sd=2.518$, RMSEA=0.067, CFI=0.95, NFI=0.92, NNFI=0.94, SRMR=0.055, GFI=0.92 ve AGFI=0.90 olarak hesaplanmıştır. Bu araştırma için güvenilirlik katsayısı .90 olarak bulunmuştur.

2.4. İşlem

Veri toplama sürecinden önce, İstanbul'da bir devlet üniversitesinin Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'ndan etik kurul izni alınmıştır (Toplantı No: 2021/04). Örneklem grubunu oluşturan ergenler ve aileleri araştırma hakkında bilgilendirilmiş ve ergenlerin gönüllü katılımı sağlanmıştır. Araştırma verileri 2020-2021 eğitim öğretim döneminde, araştırmacılar tarafından toplanmıştır. Toplanan veriler bilgisayar üzerinden çözümlenmiştir.

2.5. Veri Analizi

Verilerin analizinde ilk olarak değişkenlerin normal dağılım sergileyip sergilemediğine bakılmıştır. Değişkenlerin normal dağılım gösterip göstermediğini anlamak için alınan puanların çarpıklık (Skewness) ve basıklık (Kurtosis) katsayılarına bakıldığında değerlerin (Kariyer kaygısı, $S= .66$, $K= .26$; Gelecek beklentisi, $S= -1.22$, $K= 1.92$; Benlik saygısı, $S=-.16$, $K= .27$). Çarpıklık ve basıklık değerleri ± 2.0 arasında olduğu için dağılımın normal dağılım olduğu kabul edilmiştir (George ve Mallery, 2010). Standardize edilmiş skorların tümünün -3 ile +3 aralığında olduğu görülerek, veri setinde tek yönlü uç değer olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Schumacker ve Tomek, 2013). Veri setindeki çok değişkenli uç değerler ise, Mahalanobis uzaklığı hesaplanarak incelenmiştir (Çokluk, Yılmaz ve Oğuz, 2018). Uç değer olarak saptanan 27 katılımcının verileri veri setinden çıkarılmıştır. Araştırmada ergenlerin benlik saygısı ve kariyer kaygısı düzeyleri arasındaki ilişkide gelecek beklentisi aracı rolü Regresyon Temelli Bootstrapping Tekniğiyle analiz edilmiştir (Cokley ve diğ., 2018; Hayes, 2013).

2.6. Araştırmanın Etiği

Araştırmada kullanılan ölçek formları Google Form haline getirilmiş ve çevrimiçi olarak araştırmaya gönüllü bir şekilde katılmak isteyen katılımcılara ulaştırılmıştır. Her bir katılımcının araştırmaya katılım için bilgilendirilmiş onayı alınmış ve katılımcıların kişisel bilgileri gizli tutulmuştur. Araştırmanın etik kurul izni Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'ndan 24.06.2021 tarihinde 2021/04 nolu toplantıdan alınmıştır.

3. Bulgular

3.1. Değişkenler Arasındaki İlişkilere Yönelik Bulgular

Tablo 1. Kariyer Kaygısı, Gelecek Beklentisi ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkilere Yönelik Pearson Momentler Çarpımı Analizi

Değişkenler	1	2	3
Kariyer Kaygısı (1)	1		
Gelecek Beklentisi (2)	-.36**	1	
Benlik Saygısı (3)	-.30 **	.46**	1
Ortalama	33.67	132.62	57.75
Standart Sapma	11.31	25.61	10.11

** $p < .01$

Tablo 1'de görüldüğü üzere, kariyer kaygısı, gelecek beklentisi ve benlik saygısı değişkenleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymak için yapılan Pearson Korelasyon Analizi sonuçlarına göre, kariyer kaygısı ve gelecek beklentisi arasında orta düzeyde negatif yönde anlamlı bir ilişki ($r = -.36, p < .01$); kariyer kaygısı ve benlik saygısı arasında orta düzeyde negatif yönde anlamlı bir ilişki ($r = -.30, p < .01$); gelecek beklentisi ve benlik saygısı arasında orta düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki ($r = .46, p < .01$) bulunmaktadır.

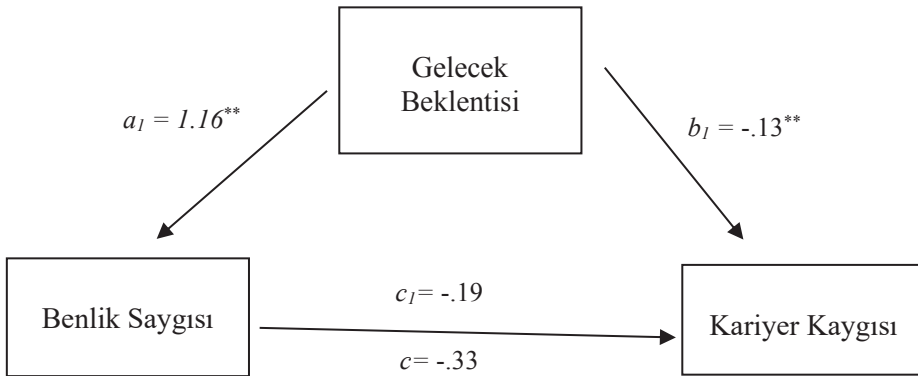
Tablo 2. Kariyer Kaygısı, Gelecek Beklentisi ve Benlik Saygısına İlişkin Regresyon Analizi

Değişkenler	b	(β)	R^2	S.H.	K.D	P
Benlik Saygısı → Kariyer Kaygısı	-.33	-.30	.09	.06	-5.45	.00
Benlik Saygısı → Gelecek Beklentisi	1.16	.46	.21	.13	9.04	.00
Gelecek Beklentisi → Kariyer Kaygısı	-.13	-.36	.13	.02	-6.78	.00

Tablo 2’de görüldüğü üzere, benlik saygısının kariyer kaygısı üzerindeki $\beta = -.30$, $p < .00$ ve gelecek beklentisi üzerindeki ($\beta = .46$, $p < .00$) doğrudan etkisi anlamlı bulunmuştur. Bununla birlikte benlik saygısı kariyer kaygısı düzeyinin %9’unu ve gelecek beklentisi de %21’ini açıkladığı görülmüştür. Yine Tablo 3’te görüldüğü üzere, ergenlerin gelecek beklentisinin kariyer kaygısı üzerindeki ($\beta = .36$, $p < .00$) etkisi anlamlı bulunmuştur. Bununla birlikte gelecek beklentisi düzeyinin kariyer kaygısının %13’ünü açıklamaktadır.

3.2. Değişkenler Arasındaki Aracılık İlişisine Yönelik Bulgular

Araştırmada “ergenlerin benlik saygısı gelecek beklentisi aracılığı ile kariyer kaygısını anlamlı düzeyde yordamakta mıdır?” sorusunun cevabı aranmıştır. Cevaba ulaşmak için veriler Regresyon Temelli Bootstrapping Tekniğiyle analiz edilmiştir. Yapılan analizlerde, 10000 bootstrap örnekleme kullanılmış ve tahminler, yanlışlık hatasından arındırılmış ve düzeltilmiş sonuçları yansıtan %95 güven aralığında değerlendirilmiştir. Aracılık rolüne yönelik olarak kullanılan model Hayes (2013) tarafından bir bağımsız, bir bağımlı ve bir aracı değişkenin varlığı durumunda önerilen Model 4’e göre tasarlanmıştır. Aracılık rolüne yönelik olarak, ergenlerin benlik saygısı ile kariyer kaygısı arasındaki ilişkide gelecek beklentisi aracı rolüne ilişkin modelin şekli, Şekil 1’de verilmiştir. Ergenlerin benlik saygısı ile kariyer kaygısı arasındaki ilişkide gelecek beklentisi aracılığına ait Bootstrapping Tekniği analizi Sonuçları Tablo 3’te verilmiştir.

Şekil 1. Ergenlerin benlik saygısı ile kariyer kaygısı arasındaki ilişkide gelecek beklentisinin aracı rolü.

Şekil 1’de doğrudan etkilerde görüldüğü üzere, ergenlerin benlik saygısı kariyer kaygısını doğrudan negatif yönde yordamaktadır ($Coeff = 1.16$, $p < .001$). Gelecek beklentisinin de ergenlerin kariyer kaygısını doğrudan negatif yönde anlamlı düzeyde yordadığı bulunmuştur ($Coeff = -.24$, $p < .001$). Ergenlerin benlik saygısının kariyer kaygısı üzerindeki toplam etkisinin $-.33$ olduğu bulunmuştur. Aracı değişken olan gelecek beklentisi

modele dahil edildiğinde -.19'a düştüğü bulunmuş; ve bununla birlikte değerlerin halen anlamlı olduğu görülmüştür. Aracı değişkenlerin modele dahil olması sonucu oluşan katsayısının halen anlamlı olması nedeniyle kısmi aracılık etkisi bulunmaktadır. Şekil 2'deki modelde belirlenen kısmi aracılığa ait dolaylı etkilerin anlamlı olup olmadığına ilişkin Bootstrapping katsayısı ile %95 güven aralıkları (GA) Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3. Ergenlerin Benlik Saygısı ile Kariyer Kaygısı Düzeyleri Arasındaki İlişkide Gelecek Beklentisinin Aracılığına Ait Bootstrapping Sonuçları

<i>Dolaylı etkiler</i>	Bootstrap Katsayı	SH	%95 GA		R²	F_(2, 303)
			Alt Limit	Üst Limit		
BS → GB → KK	-.17	.039	-.227	-.073	.15	27.400**
<i>Doğrudan etkiler</i>	<i>Katsayı</i>	<i>SH</i>	<i>t değeri</i>			
BS → GB	1.16	.129	9.04**			
GB → KK	-.13	.026	-4.79**			

Not: ** $p < .001$; BS: Benlik Saygısı; GB: Gelecek Beklentisi; KK: Kariyer Kaygısı; SH: Standart Hata; GA: Güven Aralığı

Tablo 3'te görüldüğü üzere, kısmi aracılık modelinin anlamlı olduğu anlaşılmaktadır [F_(2, 303) = 27.400, $p < .001$]. Bootstrapping analizi sonucunda ergenlerin benlik saygısı ve kariyer kaygısı arasındaki ilişkide gelecek beklentisinin aracı rolünün anlamlı olduğu saptanmıştır (Bootstrap Katsayısı = -.17; GA = %95: AL = -.23 = ÜL = -.07). Ayrıca, Tablo 3'te doğrudan etkilere bakıldığında, ergenlerin benlik saygısının gelecek beklentisi üzerindeki doğrudan etkisi ($t = 9.04$, $p < .05$) ve gelecek beklentisinin kariyer kaygısı üzerindeki doğrudan etkisi ($t = -4.79$, $p < .05$) de anlamlı bulunmuştur.

4. Tartışma

Bu çalışmada, öncelikle ergenlerin benlik saygısı, gelecek beklentisi ve kariyer kaygısı arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Bununla birlikte, ergenlerin benlik saygısı ve kariyer kaygısı arasındaki ilişkide gelecek beklentisinin aracı rolü incelenmiştir.

Araştırmanın sonucunda, ergenlerin benlik saygısı ve gelecek beklentisi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu ve benlik saygısının gelecek beklentisi üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmüştür. Gelecek beklentisi, kişinin gelecekte belirli bir olayın meydana gelme ihtimaline ilişkin inançları olarak ele alınmaktadır (Oettingen ve Mayer, 2002). Bu beklentiler, kişinin kendisine ilişkin algıları olan benlik saygısı üzerine inşa edilmektedir. Kendisine güvenen ve olumlu benlik saygısına sahip olan ergenlerin olumlu bir gelecek hayal ederek, gelecek beklentisine ilişkin olumlu düşüncelere sahip

olması beklenmektedir (Sánchez-Sandoval ve Verdugo, 2016). Araştırma sonuçlarımıza benzer olarak, yapılan araştırmalarda da ergenlerin gelecek beklentilerinin problem çözüme ve yeterli hissetmeye yönelik olumlu benlik algılarına sahip olması durumunda gelecek beklentilerinin ve hayatta bir amaç gerçekleştirme olasılığının artacağı sonucuna ulaşılmıştır (Dubow, Arnett, Smith ve Ippolito, 2001; Jackman ve MacPhee, 2017; Kashdan ve McKnight 2009; Libreska, 2002; Seginer, 2008; Verdugo, Freire ve Sánchez-Sandoval, 2018). Bu doğrultuda, olumlu öz değerlendirme, ergenleri harekete geçmeye teşvik etmesi, onları yaşam hedeflerine ulaşmaları için motive etmesi ve gelecek beklentisine sahip olmasını sağladığı söylenebilir. Bu durum, ergenlerin benlik saygısının kendilerini tanıma düzeylerini ve ilgi ve yeteneklerine uygun bir kariyer hedefi belirleme durumunu etkilemesi ile açıklanabilir.

Araştırmanın sonucunda, ergenlerin benlik saygısı ve gelecek beklentisi ile kariyer kaygısı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Bununla birlikte, benlik saygısı ve gelecek beklentisinin ergenlerin kariyer kaygısı üzerinde anlamlı birer yordayıcılar olduğu görülmüştür. Kariyer kaygısı, ergenin mesleki kararlar verdiği kariyer gelişim sürecinde yaşadığı zorluklar ile kariyer kararsızlıklarının bir sonucu olarak ele alınmaktadır (Pisarik, Rowell ve Thompson, 2017). Ergenlik döneminde kimlik gelişimi ile ilişkili olan meslek seçimine ilişkin kariyer süreci hayattaki hedefleri başarmanın bir yoludur (Dolgin, 2014). Alanyazında ergenlerin kariyer gelişimine ilişkin araştırmalar incelendiğinde, yüksek benlik saygısına sahip olan ergenlerin düşük benlik saygısına sahip olan ergenlere göre kendini tanıma, ilgi, yeteneklerini belirleme ve kariyer kararı verme konusunda daha donanımlı oldukları görülmüştür (Gardner, 1981; Holland, 1985; Super, 1980; Creed ve Patton, 2003; Lapan, Hinkelman, Adams ve Turner, 1999; Patton, Bartum ve Creed, 2004; Migunde, Othuo, Mbagaya, 2016). Kariyer gelişim sürecinde olumlu benlik saygısı yaşanan kaygı için koruyucu bir rol üstlenmektedir (Greenberg, del Alamo ve Bhat, 1992). Benlik saygısının ergenlerin kariyer sürecine ilişkin kaygı düzeyini etkilemesi, olumlu benlik algısına sahip olan ergenin kariyer kararı verme sürecini daha sağlıklı bir şekilde yönetmek için başarıları, yeteneklerine ilişkin farkındalığının yüksek olması ve kendisini donanımlı hissetmesi ile açıklanabilir. Yine, alanyazında ergenlerin kariyer gelişim sürecine ilişkin yapılan araştırmalar incelendiğinde, kişinin geleceğine ilişkin inanç, motivasyon, planlama ve değerlendirmelerinin kariyer süreci üzerinde önemli bir etkisi olduğu görülmektedir (Brady-Amon ve Fuertes, 2011; Ehtiyar, Ersoy, Akgün ve Karapınar, 2017; Michael, 2019; Seginer 2003). Ergenlerin gelecekteki eğitim planları ve kariyer beklentilerinin varlığı sağlıklı bir kariyer gelişim süreci üzerinde etkili bir faktördür (E. H. McWhirther, Hackett ve Bandalos, 1998). Sağlıklı bir kariyer gelişimi ve kariyer kararı verme sürecinde gelecek beklentisinin etkisi, ergenlerin gelecek beklentisi ile hedeflerini belirlemesi, hedefe ulaşmak için plan yapması ve planlarını uygulamaya koyması ile açıklanabilir.

Araştırma sonucunda ergenlerin benlik saygısı ve kariyer kaygısı arasında gelecek beklentisinin aracı rolü anlamlı bulunmuştur. Yukarıda yapılan açıklamalarda da ergenlerin benlik saygısı, gelecek beklentisi ve kariyer kaygısı arasında ilişkiler olduğu görül-

mektedir. Kişinin kendine ilişkin algıları ergenin gelecek beklentilerini şekillendirmektedir (Toker ve Kalıpçı, 2021). Kendisine güvenen ve olumlu benlik saygısına sahip olan ergenlerin olumlu bir gelecek hayal ederek, gelecek beklentisine ilişkin olumlu düşüncelere sahip olması beklenmektedir (Sánchez-Sandoval ve Verdugo, 2016). Gelecek konusunda iyimser ve umutlu olan ergenlerin (Eryılmaz, 2011), geleceklerine ve kariyerlerine ilişkin kaygılarının da az olacağı düşünülmektedir (Balaban ve Gelibolu, 2018). Araştırmadan elde edilen sonuçların Bandura'nın (1997) özyeterlilik kuramı ve Lent ve diğerlerinin (1994) sosyal bilişsel kariyer kuramı ile tutarlı olduğu görülmektedir. Bandura'nın (1997) öz yeterlik kuramına göre, kişinin öğrenme veya belirli bir performans düzeyine ulaşma becerisi konusunda benliğine ilişkin olumlu atıfları ve özgüveni ulaşılabilir hedefler belirlemesi ile başarılı bir kariyer gelişimi üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Ergenin kariyer gelişimi, ergenin benlik saygısı ve benlik saygısı ile şekillenen gelecekteki hedeflerine ulaşma algısı ile açıklanmaktadır (Muris, 2001). Kişinin düşük benlik saygısı ile gelecekteki hedeflerine ilişkin algılarının zayıf oluşu, Bandura'nın (1997) kuramına göre kaygı ile sonuçlanmaktadır. Lent, Brown ve Heckett (1996) ise kariyer gelişim sürecini, kişinin kendisine ilişkin yeterlilik algıları ve sonuca ilişkin beklenti ve hedefleri ile açıklamaktadır. Kuramda, kişinin kendisine ilişkin yeterlik algıları benlik saygısı olarak ele alınırken, beklenti ve hedefleri ise kişinin eylemleri sonucunda elde etmeyi beklediği amaçlar olarak ele alınmaktadır (Lent, Brown ve Heckett, 2000). Görüldüğü gibi, ergenlik döneminde bireyin sahip olduğu benlik algısı ergenin gelecek tasarımı gerçeğe bir şekilde kendini tanıması ve gerçeğe hedefler belirleyebilmesi açısından etkileyebilmektedir. Geleceği düşünme, gelecekle ilgili plan yapma ve gelecekte beklenenlere sahip olma ergenlik döneminde gelişim görevleri gereğince diğer dönemlere kıyasla daha önemli olabilir. Benlik saygısının da etkisi ile oluşturulan bu gelecek tasarımı, ergenin kendisinden beklenen kariyer planlarını ve kararı verme sürecini de etkileyebilir.

5. Sonuç

Araştırmanın sonucunda, ergenlerin benlik saygısı ve gelecek beklentisi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu ve benlik saygısının gelecek beklentisi üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu, ergenlerin benlik saygısı ve gelecek beklentisi ile kariyer kaygısı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Bununla birlikte, benlik saygısı ve gelecek beklentisinin ergenlerin kariyer kaygısı üzerinde anlamlı birer yordayıcılar olduğu görülmüştür. Araştırma sonucunda ergenlerin benlik saygısı ve kariyer kaygısı arasında gelecek beklentisinin aracı rolü anlamlı bulunmuştur. Kişinin benlik saygısı gelecek beklentisini, gelecek beklentileri de sağlıklı bir kariyer gelişim ve karar verme süreci üzerinde etkili bir faktördür. Liseye devam eden ergenlerin kariyer sürecine ilişkin kaygı yaşamaması için, kariyer farkındalığı, kariyer hazırlığı ve kariyer planlama konusunda benlik saygısı ve gelecek beklentileri üzerinde çalışılması sonucuna ulaşılabilir. Dolayısıyla bu araştırmanın sonuçları, ergenlerin sağlıklı bir kariyer gelişimi sürecine ışık tutması açısından önemlidir.

Bu araştırma İstanbul'da devlet lisesine devam ergenlerden elde edilen veriler ile sınırlıdır. Bundan sonraki araştırmalarda özel liseye devam eden ergenlerin de içinde bulunduğu kariyer gelişim süreçlerine ilişkin karşılaştırmalı çalışmalar yürütülebilir. Bununla birlikte, ergenlerin lise seçimi ile üniversite sınavı sonrası yaptığı seçimler arasında geçen zamanda, kariyer kaygısı ve kariyer gelişim süreçlerine ilişkin boylamsal çalışmalar da yapılması önerilir. Ayrıca bu araştırma nicel yöntemler ile yürütülmüştür ve araştırma sonuçları ergenlerin ölçeklere verdikleri yanıtlar ile sınırlıdır. Bundan sonraki araştırmalarda ergenlerin kariyer kaygısını ve kariyer gelişim sürecini etkileyen faktörlerin detaylı incelenmesi için nitel yöntemler ile nitel veya karma çalışmaların yapılması önerilebilir. Okullarda çalışan psikolojik danışmanlara ise benlik saygısı, hedef belirleme, kariyer kaygısı, mesleki olgunluk ve karar verme becerileri konusunda grupla psikolojik danışma uygulamaları ve sınıf rehberlik planları hazırlamaları önerilebilir. Ergenin üst öğrenim kurumlarına ve bir meslek ya da bir işe başlamadan önce kariyer seçenekleri konusunda farkındalığının artması ve sağlıklı bir karar verme süreci geçirmesi için bireysel anlamda kariyer danışmanlığı süreçleri de yürütülebilir.

Kaynakça

- Abdullah, M., Duman-Ekin, A. ve Kahraman, M. (2019). Ortaöğretim öğrencilerinde kariyer karar verme öz-yeterliğinin yordayıcıları olarak benlik saygısı ve algılanan sosyal destek. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 594-619.
- Adams, G. (2000). *Adolescent development the essential readings*. Blackwell Publishers Ltd. UK: Oxford.
- Akbaş, M. G. ve Okutan, E. (2020). Lise öğrencilerinin kariyer kaygısına yönelik alan araştırması: Antalya ili örneği. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 8(20), 158-187.
- Albion, M. J. (2000). Career decision-making difficulties of adolescent boys and girls. *Australian Journal of Career Development*, 9(2), 14-19.
- Arık, N., & Seyhan, B. (2016). Üniversite öğrencilerinin kariyer planlamasında teknoloji bilgisi ve gelecek beklentilerinin rolü. *Itobiad: Journal of the Human & Social Science Researches*, 5(7), 2218-2231.
- Bacanlı, F., Akyol, E. Y., Kaynak, S. ve Özhan, M. B. (2018). Ergen-Ebeveyn Kariyer Uyumlu Ölçeği'ni Türkçeye uyarlama çalışması. *Ege Eğitim Dergisi*, 19(2), 389-407.
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: W. H. Freeman.
- Barak, A. (1981). Vocational interests: A cognitive view. *Journal of Vocational Behavior*, 19(1), 1-14.

- Branden, N. (1969). *The psychology of self-esteem*. San Francisco, CA: WH Freeman.
- Brady-Amoon, P. and Fuertes, J. N. (2011). Self-efficacy, self-rated abilities, adjustment, and academic performance. *Journal of Counseling and Development*, 89(4), 431-438.
- Burrow, A. L., O'dell, A. C. and Hill, P. L. (2010). Profiles of a developmental asset: Youth purpose as a context for hope and well-being. *Journal of Youth and Adolescence*, 39(11), 1265-1273.
- Callina, K. S., Johnson, S. K., Buckingham, M. H. and Lerner, R. M. (2014). Hope in context: Developmental profiles of trust, hopeful future expectations, and civic engagement across adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 43(6), 869-883.
- Catalano, R. F., Berglund, M. L., Ryan, J. A. M., Lonczak, H. S. and Hawkins, J. D. (2004). Positive youth development in the United States: Research findings on evaluations of positive youth development programs. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 591(1), 98-124.
- Cloutier, R. ve Onur, B. (2019). Ergenlik psikolojisinde kuramlar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 27(2), 875-904.
- Coakley, K. M., Groene, S. A., Colavita, P. D., Prasad, T., Stefanidis, D., Lincourt, A. E., Augenstein, V. A., Gersin, K. and Heniford, B. T. (2018). Roux-En-Y gastric bypass following failed fundoplication. *Surgical Endoscopy*, 32(8), 3517-3524.
- Çokluk, Ö., Yılmaz, K., & Oğuz, E. (2011). Nitel bir görüşme yöntemi: Odak grup görüşmesi. *Kuramsal Eğitimbilim*, 4(1), 95-107.
- Creed, P. A. and Patton, W. (2003). Difference in career attitudes and career knowledge for high school students with and without paid work experience. *International Journal for Educational and Vocational Guidance*, 3(1), 31-33.
- Çiçek, H. ve Ünlü, G. (2019). Z kuşağının kariyer beklentileri: Lise öğrencileri üzerinde bir uygulama. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 22(2), 447-458.
- Doğan, T. (2011). İki boyutlu benlik saygısı: Kendini Sevme/Özyeterlik Ölçeği'nin Türkçe uyarlaması, geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 36(162), 126-137.
- Doğan, T. ve Eryılmaz, A. (2013). Benlik saygısı ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(33), 107-117.
- Duclos, G. (2016). *Benlik saygısı, yaşam için bir pasaport*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Dolgin, K. G. (2014). *Ergenlik psikolojisi: Gelişim, ilişkiler ve kültür*. İstanbul: Kaknüs.

- Dubow, E. F., Arnett, M., Smith, K. and Ippolito, M. F. (2001). Predictors of future expectations of inner-city children: A 9-month prospective study. *Journal of Early Adolescence*, 21(1), 5–28.
- Duffy, R. D., Douglass, R. P., Autin, K. L., & Allan, B. A. (2014). Examining predictors and outcomes of a career calling among undergraduate students. *Journal of Vocational Behavior*, 85(3), 309-318.
- Ehtiyar, R. V., Ersoy, A., Akgün, A. ve Karapınar, E. (2017). Üniversite öğrencilerinin geleceğe yönelik tutum ve olumlu gelecek beklentilerinin psikolojik iyilik halleri üzerindeki etkisi. *Mediterranean Journal of Humanities*, 7(2), 251-262.
- Egan, S. K. and Perry, D. G. (1998). Does low self-regard invite victimization? *Developmental Psychology*, 34(2), 99–309.
- Eisenbarth, C. (2012). Does self-esteem moderate the relations among perceived stress, coping, and depression? *College Student Journal*, 46(1), 149–157.
- Emler, N. (2001). *Self-esteem: The costs and consequences of low self-worth*. United Kingdom: York Publishing Services.
- Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth and crisis*. New York: Morton.
- Eryılmaz, A. (2011). Ergen öznel iyi oluşu ile olumlu gelecek beklentisi arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Düşünen Adam: Journal of Psychiatry & Neurological Sciences*, 24(3), 209–215.
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., & Hyun, H. H. (2012). *How to design and evaluate research in education*. New York: McGraw-Hill Companies.
- Fuqua, D. R., Seaworth, T. B., & Newman, J. L. (1987). The relationship of career indecision and anxiety: A multivariate examination. *Journal of Vocational Behavior*, 30(2), 175-186.
- Gardner, D. C. (1981). Career maturity and locus of control: Important variables in career training. *College Student Journal*, 15(3), 239–246.
- George, D., & Mallery, M. (2010). *SPSS for Windows step by step: A Simple Guide and reference, 17.0 update*. Boston: Pearson.
- Gündüz, H. Ç. ve Yılmaz, F. N. (2016). Lise öğrencilerinin kariyer kaygılarını belirlemeye yönelik ölçek geliştirme çalışması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(3), 1008-1022.
- Greenberg, D. R., del Alamo, J. A. and Bhat, R. (1992). A recessed-gate InAlAs/n/sup+/-InP HFET with an InP etch-stop layer. *IEEE Electron Device Letters*, 13(3), 137-139.
- Harter, S. (1999). *Distinguished Contributions in Psychology. The Construction of the Self: A Developmental Perspective*. New York, NY: Guilford Press.
- Hayes, J. R. (2013). *The complete problem solver*. Routledge.

- Holland, J. L. (1985). *Making vocational choices: A theory of careers*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- İleri, M. (2019). *Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin akademik öz yeterliliklerinin gelecek beklentisi üzerine etkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Karaman: Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Jackman, D. M. and MacPhee, D. (2017). Self-esteem and future orientation predict adolescents' risk engagement. *The Journal of Early Adolescence*, 37(3), 339-366.
- Lapan, R. T., Hinkelman, J. M., Adams, A. and Turner, S. (1999). Understanding rural adolescents' interests, values, and efficacy expectations. *Journal of Career Development*, 26(2), 107-124.
- Kashdan, T. B. and McKnight, P. E. (2009). Origins of purpose in life: Refining our understanding of a life well lived. *Psychological Topics*, 18(2), 303-316.
- Kuzgun Y. (2009) *Meslek gelişimi ve danışmanlığı: Meslek gelişimini etkileyen etmenler*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Lent, R. W., Brown, S. D. and Hackett, G. (1994). Toward a unifying social cognitive theory of career and academic interest, choice, and performance [Monograph]. *Journal of Vocational Behavior*, 45(1), 79-122.
- Lent, R. W., Brown, S. D. and Hackett, G. (1996). Career development from a sociocognitive perspective. In D. Brown, & L. Brooks (Eds.), *Career choice and development* (pp. 373-422). San Francisco: Jossey-Bass.
- Lent, R. W., Brown, S. D. and Hackett, G. (2000). Contextual supports and barriers to career choice: A social cognitive analysis. *Journal of Counseling Psychology*, 47(1), 36-49.
- Lent, R. W., Brown, S. D. and Hackett, G. (2002). Social cognitive career theory. *Career Choice and Development*, 4(1), 255-311.
- Libreska, H. (2002). Life perspectives of adolescents in the context of social and economic changes in Poland. In T. Trempala, & L. E. Malmberg (Eds.), *Adolescents' future orientation theory and research* (pp.51-65). Frankfurt: Peter Lang.
- Malmberg, L. E. (2002). *Adolescents' future orientation. Theory and research*. New York, NY: Lang.
- Mbagaya, C., Othuon, L. and Migunde, Q. (2016). Adolescents self-esteem and its effect on career development. *International Journal of Vocational and Technical Education Research*, 2(2), 36-44.
- McWhirter, E. H. and McWhirter, B. T. (2008). Adolescent future expectations of work, education, family, and community development of a new measure. *Youth Society*, 40(2), 182-202.

- McWhirter, E. H., Hackett, G. and Bandalos, D. L. (1998). A causal model of the educational plans and career expectations of Mexican American high school girls. *Journal of Counseling Psychology*, 45(2), 166-181.
- Michael, R. (2019). Self-efficacy and future career expectations of at-risk adolescents: The contribution of a tutoring program. *Journal of Community Psychology*, 47(4), 913-923.
- Moitra, E., Beard, C., Weisberg, R. B. and Keller, M. B. (2011). Occupational impairment and social anxiety disorder in a sample of primary care patients. *Journal of Affective Disorders*, 130(1), 209-212.
- Niles, S. G. and Harris-Bowlsbey, J. (2013). *Career development interventions in the 21st century*. Boston, MA: Pearson.
- Nurmi, J. E. (1991). How do adolescents see their future? A review of the development of future orientation and planning. *Developmental Review*, 11(1), 1-59.
- Oettingen, G. and Mayer, D. (2002). The motivating function of thinking about the future: Expectations versus fantasies. *Journal of Personality and Social Psychology*, 83(5), 1198-1212.
- Orth, U., Robins, R. W. and Widaman, K. F. (2012). Life-span development of self-esteem and its effects on important life outcomes. *Journal of Personality and Social Psychology*, 102(6), 1271-1288.
- Patton, W., Bartrum, D. A. and Creed, P. A. (2004). Gender differences for optimism, self-esteem, expectations and goals in predicting career planning and exploration in adolescents. *International Journal for Educational and Vocational Guidance*, 4(2), 193-209.
- Peou, C. and Zinn, J. (2015). Cambodian youth managing expectations and uncertainties of the life course – a typology of biographical management. *Journal of Youth Studies*, 18(6), 726-742.
- Pisarik, C. T., Rowell, P. C. and Thompson, L. K. (2017). A phenomenological study of career anxiety among college students. *National Career Development Association*, 65(4), 339-362.
- Rogers, M. E., Creed, P. A. and Glendon, A. I. (2008). The role of personality in adolescent career planning and exploration: A social cognitive perspective. *Journal of Vocational Behavior*, 73(1), 132-142.
- Rosenberg, M. (1965). Rosenberg self-esteem scale (RSE). Acceptance and Commitment Therapy. *Measures Package*, 61(52), 18-32.
- Sánchez-Sandoval, Y. and Verdugo, L. (2016). Desarrollo y validación de la Escala de Expectativas de Futuro en la Adolescencia (EEFA). *Anales de Psicología/Annals of Psychology*, 32(2), 545-554.

- Saupe, L. B., Gößmann, K., Catani, C. and Neuner, F. (2019). Adolescent life perspectives after war: Evaluation and adaptation of the Future Expectation Scale in Uganda. *Frontiers in Psychology*, 10(1), 1527-1536.
- Schmid, K. L., Phelps, E. and Lerner, R. M. (2011). Constructing positive futures: Modeling the relationship between adolescents' hopeful future expectations and intentional self-regulation in predicting positive youth development. *Journal of Adolescence*, 34(6), 1127-1135.
- Seginer, R. (2003). Adolescent future orientation: An integrated cultural and ecological perspective. *Online Readings in Psychology and Culture*, 6(1), 1-13.
- Seginer, R. (2008). Future orientation in times of threat and challenge: How resilient adolescents construct their future. *International Journal of Behavioral Medicine*, 32(4), 272-282.
- Skorikov, V. B., & Vondracek, F. W. (2007). Positive career orientation as an inhibitor of adolescent problem behaviour. *Journal of Adolescence*, 30(1), 131-146.
- Super, D. E. (1980). A life-span, life-space approach to career development. *Journal of Vocational Behavior*, 16(3), 282-298.
- Staf, J., Messersmith, E. E., & Schulenberg, J. E. (2009). Adolescent and the world of work. In R. M. Lerner, & L. Sternberg (Eds.), *Handbook of adolescent psychology* (pp. 270-314). New Jersey: John Wiley & Sons.
- Steinberg, L. (2013) *Ergenlik*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Tafarodi, R. W. and Swan, W. B. (2001). Two-dimensional self-esteem: Theory and measurement. *Personality and Individual Differences*, 31(5), 653-673.
- Taş, M. A. ve Özmen, M. (2019). Meslek seçiminde aile desteği ve kariyer uyum yetenekleri ilişkisi: Olumlu gelecek beklentisinin aracılık rolü. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 7(16), 736-761.
- Thompson, R. and Neilson, E. C. (2014). Early parenting: The roles of maltreatment, trauma symptoms, and future expectations. *Journal of Adolescence*, 37(7), 1099-1108.
- Toker, B. ve Kalıpçı, M. B. (2021). Benlik saygısı, olumlu gelecek beklentisi ve geleceğe yönelik tutumun mutluluk üzerindeki etkisi: meslek yüksekokulu öğrencileri üzerinde bir uygulama. *Yükseköğretim Dergisi*, 11(2), 473-484.
- Torun, Y., Çakar, H. ve Budak, S. (2021). Üniversite öğrencilerinin temel benlik değerlendirmeleri ile kariyer stresleri arasındaki ilişkide girişimcilik niyetinin aracılık rolü: Bir vakıf üniversitesi örneği. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 53, 1-25.
- Trzesniewski, K. H., Donnellan, M. B., Moffitt, T. E., Robins, R. W., Poulton, R. and Caspi, A. (2006). Low self-esteem during adolescence predicts poor health, criminal behavior, and limited economic prospects during adulthood. *Developmental Psychology*, 42(2), 381-390.

- Tuncer, M. (2011). Ergen Gelecek Beklentileri Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanması. *Electronic Turkish Studies*, 6(3), 1275-1286.
- Santrock, J. W. (2012). *Ergenlik*. Nobel Akademik Yayıncılık
- Schumacker, R., & Tomak, S. (2013). *Understanding statistics using Springer*.
- Uluçay, T., Özpolat, A. R., İşgör, İ. Y. ve Taşkesen, O. (2014). Lise öğrencilerinin gelecek beklentileri üzerine bir araştırma. *Education Sciences*, 9(2), 234-247.
- Verdugo, L., Freire, T. and Sánchez-Sandoval, Y. (2018). Understanding the connections between self-perceptions and future expectations: A study with Spanish and Portuguese early adolescents. *Revista de Psicodidáctica*, 23(1), 39-47.
- Vignoli, E. (2015). Career indecision and career exploration among older French adolescents: The specific role of general trait anxiety and future school and career anxiety. *Journal of Vocational Behavior*, 89, 182-191.
- Yılmaz, F. N. ve Gündüz, H. Ç. (2018). Lise öğrencilerinin kariyer kaygılarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(3), 1585-1602.

Etik Kurul Kararı

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu

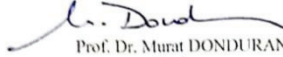
Toplantı Tarihi: 24.06.2021

Toplantı No:2021/04

SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU TOPLANTI KARARI

Yürürlüğüne Hacer YILDIRIM KURTULUŞ'un yapacağı "Ergenlerin benlik saygısı ve kariyer kaygısı arasındaki ilişki: Gelecek beklentisinin aracı rolü" adlı çalışma ve bu çalışmada kullanılacak veri toplama araçları ve yöntemlerine ilişkin bilgilerde etüğe aykırı herhangi bir bulguya rastlanmamıştır.

Etik Kurul Üyeleri

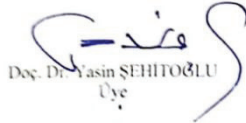

Prof. Dr. Murat DONDURAN
Başkan

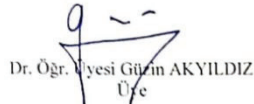
Prof. Dr. Ali ERYILMAZ
Üye

Prof. Dr. Güllhayat GÖLBAŞI ŞİMŞEK
Üye

Doç. Dr. Mehmet Emin KAHRAMAN
Üye

Doç. Dr. Senay OĞUZTİMUR
Üye

Doç. Dr. Yasin ŞEHİTOĞLU
Üye

Dr. Öğr. Üyesi Güzin AKYILDIZ
Üye